

Wstęp

Introduction

Filozofia snów jest pierwszą pracą, która pod takim tytułem ukazuje się w języku polskim. Filozofowie polscy mało dotąd pisali o snach i chyba w ogóle nie posługiwali się terminem „filozofia snów” (w literaturze światowej również termin ten pojawia się niezwykle rzadko). Nie podejmowano też prób, by rozważania o snach uznać za istotną część systemu filozofii kultury. Wkroczenie na ten obszar spełnia więc postulaty protoniki (por. A. Nowicki: *Protonika jako fundament nauk o kulturze*, „Ruch Filozoficzny” 1990, nr 1, s. 49–51 i A. Nowicki: *Złota księga protonów i jej rola w kulturze Czwartego Tysiąclecia*, „Przegląd Humanistyczny” 1989, nr 7, s. 95–102).

Tom nasz ma charakter interdyscyplinarny. Rozważania o snach z perspektywy filozoficznej (Z. Majewska, A. Nowicki, J. Paśniczek, W. Pycka, S. Symotiuk) są w nim uzupełnione spojrzeniem na sny z perspektywy psychologicznej (T. Rzepa, A. Kapusta), etnograficznej (S. Niebrzegowska), religioznawczej (H. Swienko) i estetycznej (J. Hodor, I. A. Siedlaczek, B. Truchlińska, E. J. Zgolińska).

Filozofię kultury interesują nie tylko pytania o istotę marzeń sennych i o różnice pomiędzy snem a jawą, ale także i przede wszystkim pytania o sposób funkcjonowania snów w kulturze i o sposoby wykorzystywania snów w twórczości artystycznej (o snach w malarstwie pisze E. J. Zgolińska, o snach w muzyce — J. Hodor i I. A. Siedlaczek, o snach w poezji — B. Truchlińska).

Podobnie jak kilku poprzednim pracom zbiorowym, tak i tej patronują — jako motta — rysunki wybitnego psychologa i tłumacza dialogów platońskich Władysława Witwickiego (1878–1948). Na jednym z nich — z roku 1917 — widzimy wielki jawor (a może Drzewo Snów?), pod którym, w gorące południe, zasnęli Sokrates i Fajdros. Można domyślać się, że śnią o tym, co było przedmiotem ich rozmowy. Witwicki pokazuje nam ich sen: cykada przybrała postać skrzydlatego duszka, który opowiada Muzom (Uranii i Kal-

liopie) o ludziach, którzy czczą nade wszystko muzykę i filozofię. Na drugim — z roku 1918 — widzimy sen Sokratesa w celi więziennej. Staremu filozofowi przyśniła się piękna dziewczyna.

Tom ten można czytać na cztery różne sposoby:

— po pierwsze, można skoncentrować uwagę na materiale empirycznym, a więc na przytoczonych opisach snów mieszkańców wsi z różnych regionów Polski, na opisach snów studentów i pracowników naukowych, muzyków, malarzy i poetów a także... Chińczyków i szamanów syberyjskich; chyba warto poznać sny innych ludzi i porównać z nimi swoje własne sny;

— po drugie, można szukać w nim informacji o poglądach filozofów (E. Husserl, R. Ingarden) i psychologów (S. Freud, C. G. Jung, E. Fromm A. Kępiński), powiększając własną wiedzę o fenomenologii i psychoanalizie;

— po trzecie, można nawiązać dialog z teoretycznymi koncepcjami autorów, próbujących dać własny wkład do filozofii snów;

— po czwarte, można ten tom potraktować jako część większej całości, złożonej z ośmiu prac zbiorowych, które powstały w Zakładzie Filozofii Kultury UMCS (z udziałem pracowników naukowych innych uczelni polskich i zagranicznych) w ciągu ostatnich kilkunastu lat i próbowały w nowy sposób podejść do najważniejszych problemów filozofii kultury.

Najbardziej ogólny charakter miał tom *Filozofia kultury* („Annales UMCS” vol. X, 1985), w którym postawiony został problem: w jaki sposób ludzie mogą być obecni w wytwarzanych przez siebie rzeczach. Obecność twórcy we własnych wytworach została nazwana ergantropią, a wytwory psychofizyczne — przedmiotami ergantropijnymi, czyli takimi, w których można spotkać się z ich twórcą. W pracy *Studia z inkontrologii* (1984) postawiony został problem: jaką rolę w rozwoju kultury odgrywają spotkania? Problemy czasu i przestrzeni spotkań rozważane były w książkach: *Czas w kulturze* (1983) i *Filozofia przestrzeni* (1985). Problem wielocząstkowej struktury osobowości twórcy rozważano w *Strukturze podmiotu* (1988), a wytwarzania przedmiotów ergantropijnych (i wykrywania w nich charakterystycznego dla twórcy sposobu wytwarzania) w *Filozofii warsztatu* (1990). *Filozofia portretu* zajmowała się problemem obecności człowieka w wytworach innych ludzi. *Filozofia snów* dotyczy zagadnień wytwarzania snów oraz ich wykorzystywania w twórczości artystycznej.

Podobnie jak poprzednie prace, również ta ma charakter ogólnopolski. Oprócz pracowników UMCS biorą w niej udział badacze z Warszawy, Poznania, Krakowa i Siedlec.